

ISET

International School of Economics at TSU
Policy Institute

მაისი
2023

ელექტოენერჯიის
ბაზრის მიმოხილვა

ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი ენერჯეტიკისა და გარემოს დაცვის პოლიტიკის კვლევითი ცენტრი

ავტორები:

მარიამ ნულუკიძე
უფროსის მოადგილე

✉ m.tsulukidze@iset.ge

გურამ ლობჯანიძე
მკვლევარი

✉ guram.lobzhanidze@iset.ge

ერეკლე შუბითიძე
მკვლევარი

✉ erekle.shubitidze@iset.ge

მნიშვნელოვანი ინფორმაცია

- 2023 წლის მაისში ელექტროენერჯის გამომუშავება წლიურად 9%-ით შემცირდა, ხოლო თვიური მაჩვენებელი 6%-ით გაიზარდა.
- ელექტროენერჯის მოხმარება წლიურად 11%-ით, ხოლო თვიური მაჩვენებელი - 1%-ით შემცირდა.
- გამომუშავებამ მოხმარებას 295 მლნ კილოვატსაათით გადააჭარბა, რაც 2023 წლის მაისის თვის სრული წარმოების 22% და მოხმარების 29%-ია.
- მაისში იმპორტი არ განხორციელებულა.
- აპრილში განხორციელდა 248 მილიონი კილოვატსაათის ექსპორტი.
- მთავარი საექსპორტო პარტნიორი თურქეთი იყო.
- ექსპორტის ფასი 7.12 ცენტი, ან 18.05 თეთრი იყო ერთ კილოვატსაათზე.
- 2023 წლის მაისში საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოების ბაზრის HHI ინდექსი მნიშვნელოვნად კონცენტრირებული ბაზრის ზღვარს ასცდა და ინდექსის მნიშვნელობა 2,670-ს გაუტოლდა.
- საქართველოს ელექტროენერჯის მოხმარების ბაზრის HHI მნიშვნელოვნად კონცენტრირებული ბაზრის ზღვარს ქვემოთ დარჩა. 2023 წლის მაისში ინდექსის მნიშვნელობამ 2,083 შეადგინა

შემოკლებები

მლნ	- მილიონი
კვტსთ	- კილოვატსაათი
ჰესი	- ჰიდროელექტროსადგური
თესი	- თბოელექტროსადგური
HHI	- ჰირშმან-ჰერფინდალის ინდექსი
თელმიკო	- თბილისის ელექტრომომწოდებელი კომპანია
ეპ ჯორჯია	- ეპ ჯორჯია მიწოდებისთვის
საქსტატი	- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური
ესკო	- ელექტროენერჯეტიკული ბაზრის ოპერატორი

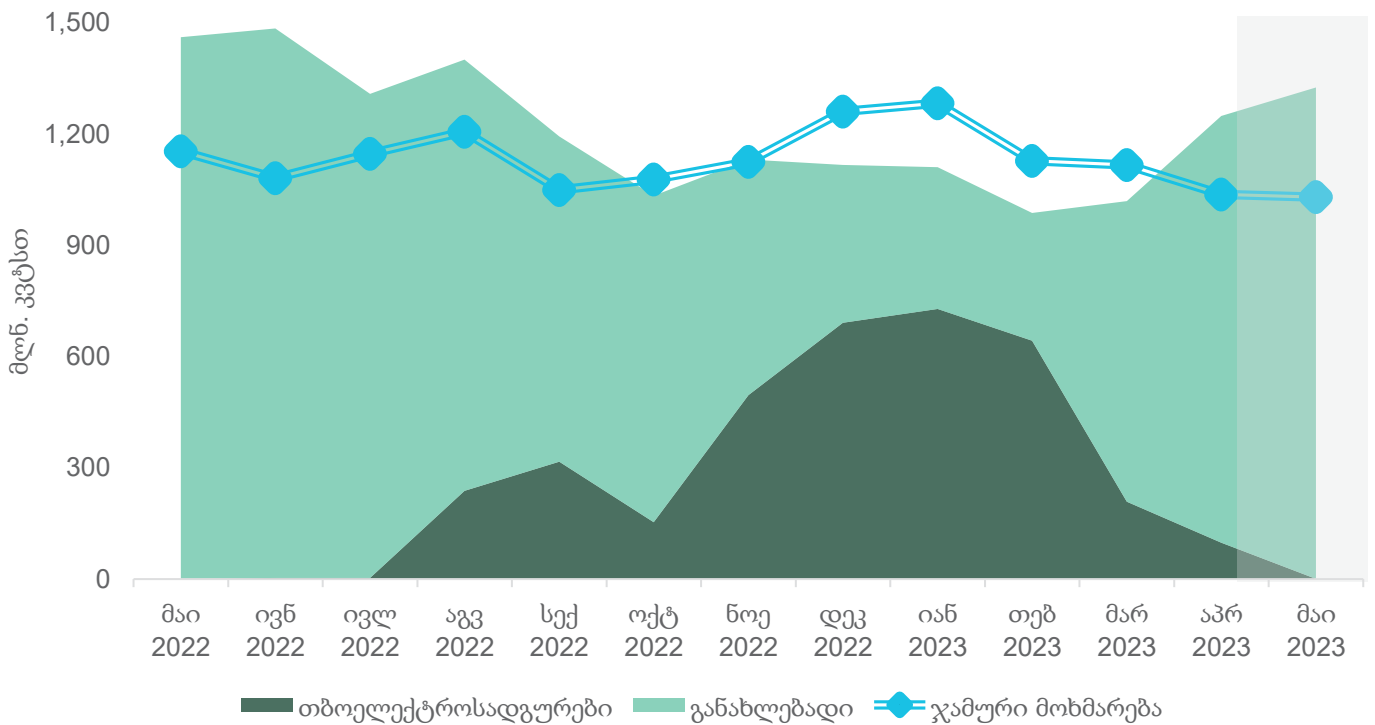
წარმოება – მოხმარება – ვაჭრობა

2023 წლის მაისში საქართველოს ელექტროსადგურებმა ჯამში 1,325 მილიონი კილოვატსაათი ელექტროენერჯია გამოიმუშავა (დიაგრამა 1). აღნიშნული მაჩვენებელი, წინა წელთან შედარებით, სრული წარმოების 9%-იან კლებას წარმოადგენს (2022 წლის მაისში სრული წარმოება 1,461 მილიონი კილოვატსაათი იყო). წარმოების წლიური კლება ჰიდროელექტროსადგურების (-9%) და ქარის ელექტროსადგურების (-6%) გამომუშავების კლებამ განაპირობა, მაშინ როცა თბოელექტროსადგურების გამომუშავება (+89%) გაიზარდა.

თვიურ ჭრილში, წარმოება, დაახლოებით, 6%-ით გაიზარდა (2023 წლის აპრილში სრული წარმოება 1,249 მილიონ კილოვატსაათს გაუტოლდა) (დიაგრამა 1). წარმოების თვიდან თვემდე ზრდა ჰიდროელექტროსადგურების (+15%) გამომუშავების ზრდამ გამოიწვია, მაშინ როცა თბოელექტროსადგურების (-99%) და ქარის ელექტროსადგურების (-14%) გამომუშავება შემცირდა.

ელექტროენერჯის მოხმარებამ ადგილობრივ ბაზარზე 1,030 მილიონი კილოვატსაათი შეადგინა (11%-ით ნაკლები 2022 წლის მაისთან შედარებით და 1%-ით ნაკლები 2023 წლის აპრილთან შედარებით) (დიაგრამა 1). 2023 წლის მაისში ენერჯის წარმოებამ მოხმარებას 295 მილიონი კილოვატსაათით გადააჭარბა, რაც სრული წარმოების 22%-სა და სრული მოხმარების 29%-ს შეადგენდა (2022 წლის მაისში წარმოებასა და მოხმარებას შორის სხვაობამ 307 მილიონი კილოვატსაათი შეადგინა, რაც თვის განმავლობაში, როგორც სრული წარმოების 21%, ხოლო სრული მოხმარების დაახლოებით 27%-ს გაუტოლდა).

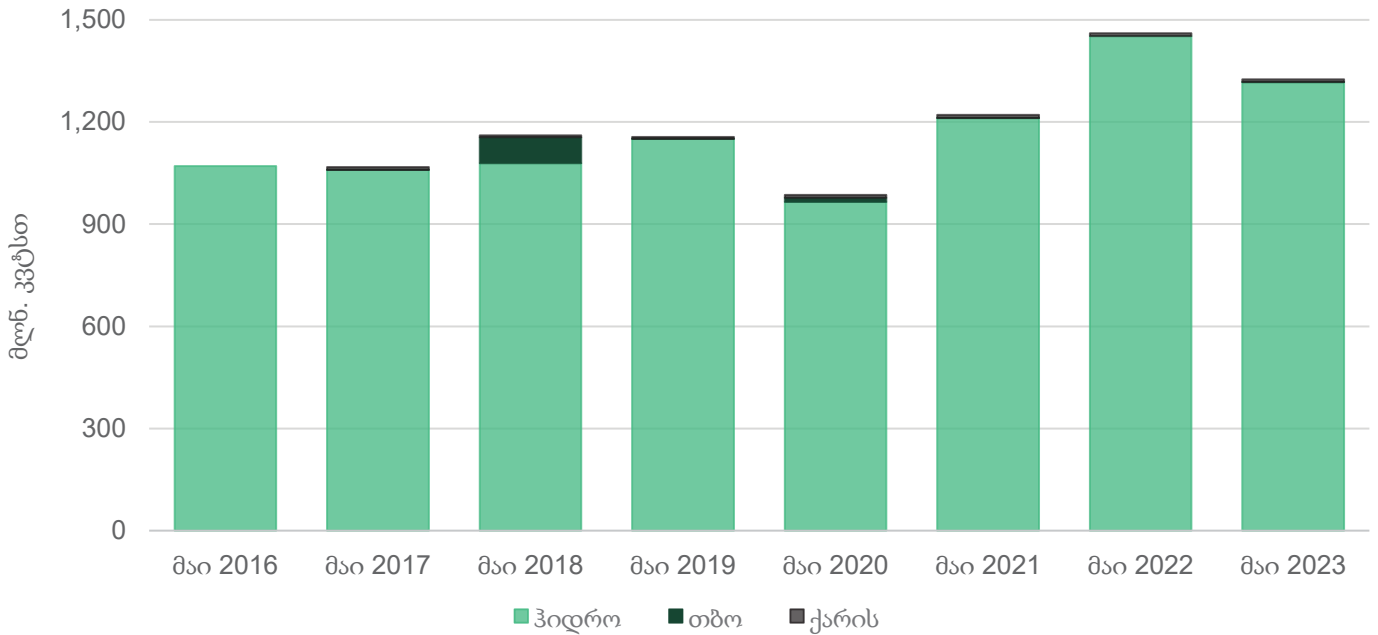
დიაგრამა 1 - ელექტროენერჯის მოხმარება და გამომუშავება

წყარო: ესკო

წარმოების უდიდესი წილი ჰიდროელექტროსადგურებზე (ჰესი) მოდის. 2023 წლის მაისში ჰესების მიერ ელექტროენერჯის წარმოება 1,317 მილიონ კილოვატსაათს გაუტოლდა (სრული წარმოების 99.4%), თბოელექტროსადგურების (თესი) წარმოება 1 მილიონ კილოვატსაათს (სრული წარმოების 0.1%), ხოლო ქარის ენერჯის წარმოება - 8 მილიონ კილოვატსაათს (სრული წარმოების 0.6%) (დიაგრამა 2).

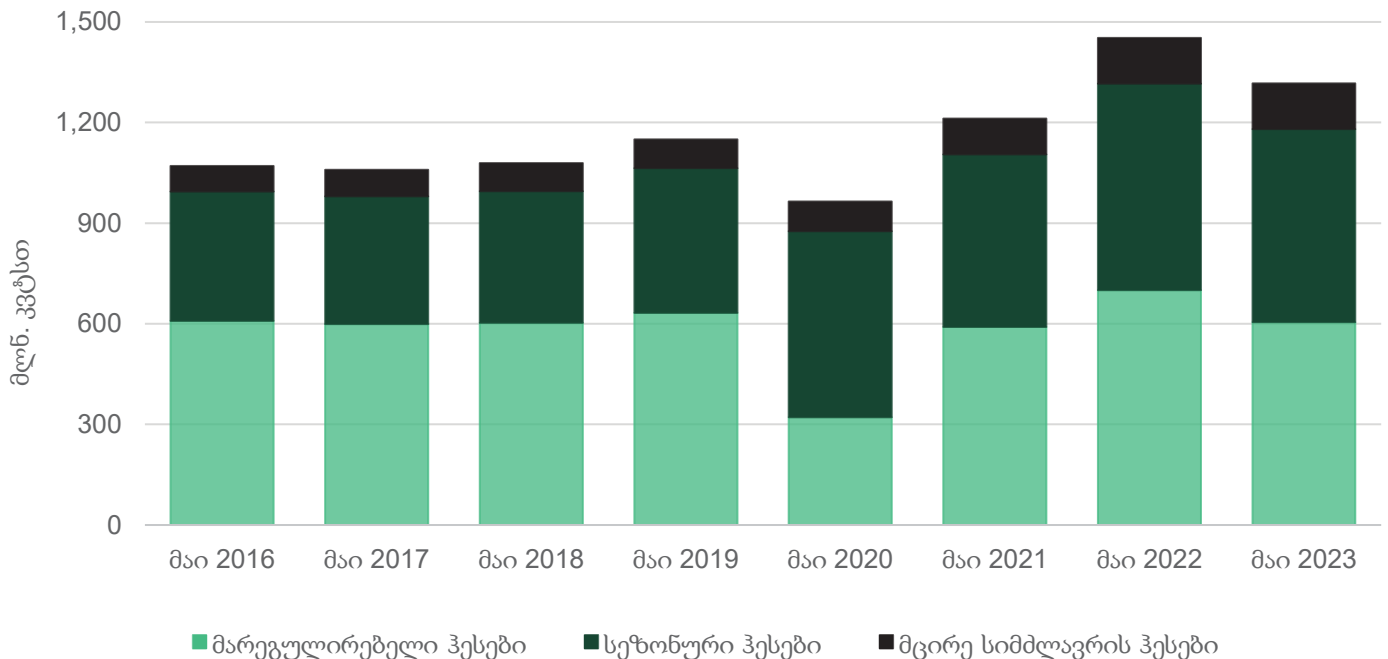
დიაგრამა 2 - ელექტროენერჯის გამომუშავება წყაროების მიხედვით

წყარო: ესკო

ჰიდროელექტროსადგურებს შორის მსხვილმა (მარეგულირებელმა) ჰესებმა ელექტროენერჯის 46% გამოიმუშავა (605 მილიონი კილოვატსაათი), ხოლო სეზონურმა და მცირე სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურებმა, შესაბამისად, 44% (576 მილიონი კილოვატსაათი) და 10% (136 მილიონ კილოვატსაათი) (დიაგრამა 3).

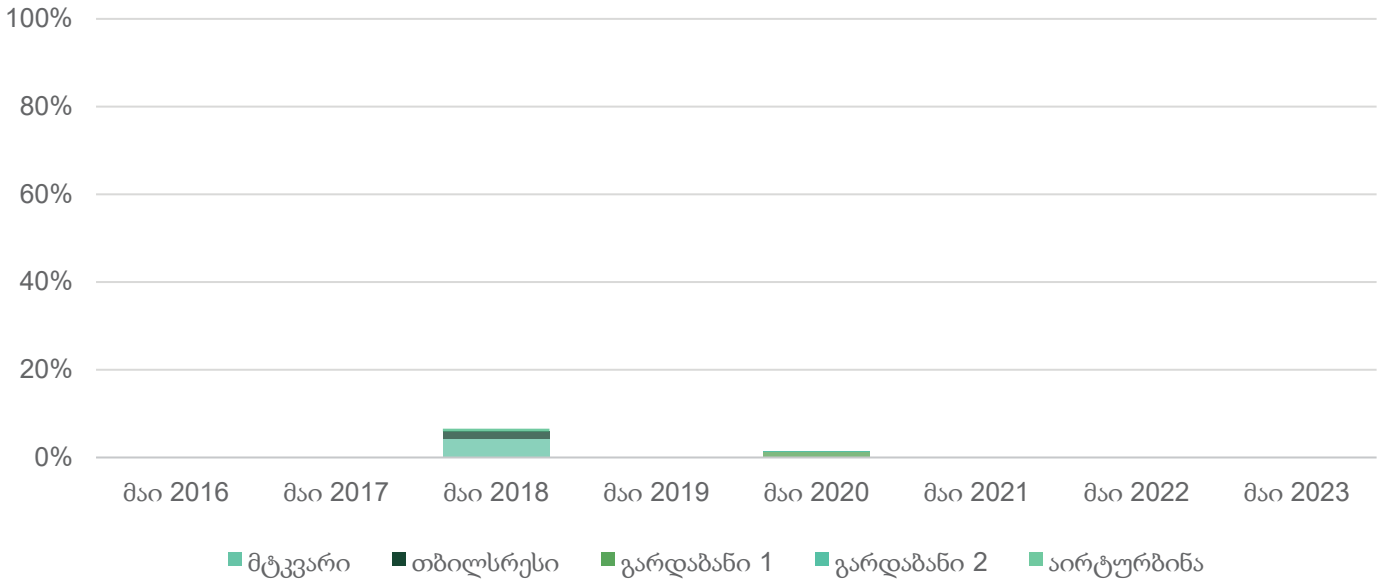
დიაგრამა 3 - ჰიდროელექტროსადგურის გამომუშავება ტიპის მიხედვით

წყარო: ესკო

თბოელექტროსადგურებს რაც შეეხება, აირტურბინამ გამოიმუშავა 1 მილიონი კილოვატსაათი (თბოელექტროსადგურების 100% და ჯამური გამომუშავების 0.1%) (დიაგრამა 4).

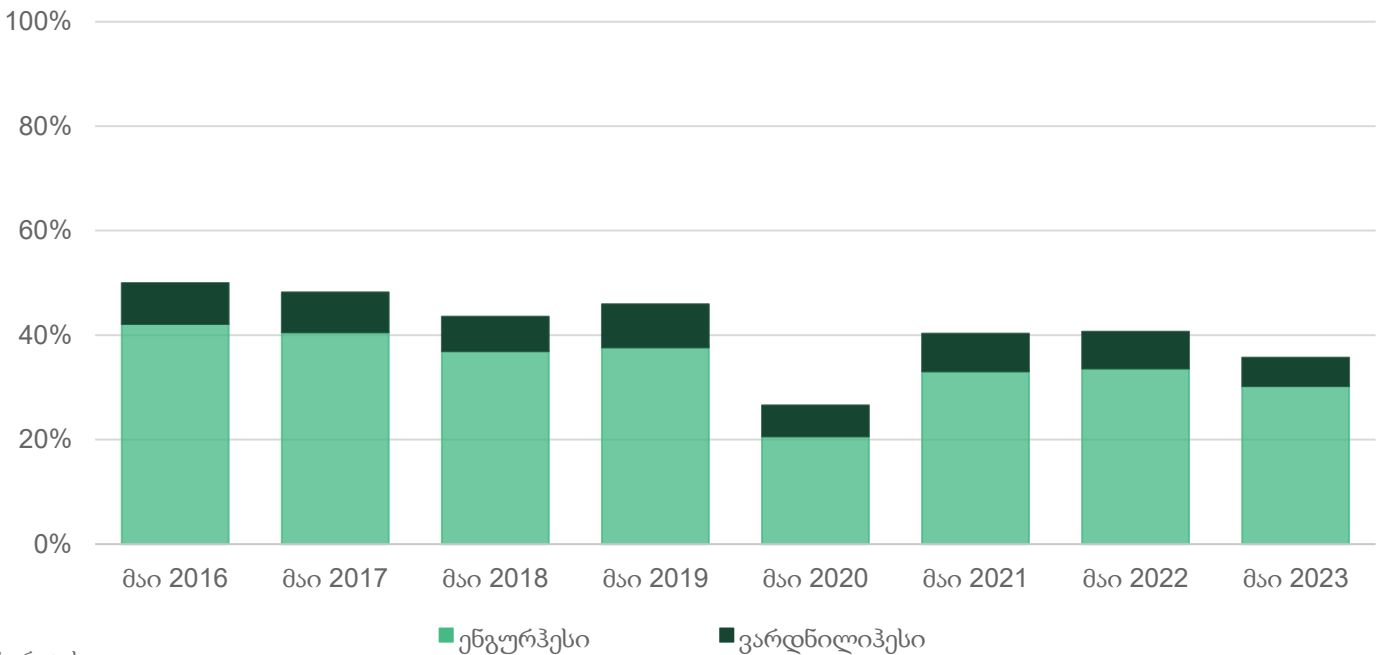
დიაგრამა 4 - დიდი თბოელექტროსადგურების წილი მთლიან გამომუშავებაში

წყარო: ესკო

რაც შეეხება ჰიდროელექტროსადგურებიდან (ჰესი) წარმოებულ ენერჯიას, ვარდნილჰესმა 72 მილიონი კილოვატსაათი ენერჯია გამოიმუშავა (მარეგულირებელი ჰესების მიერ გენერირებული ენერჯიის 12% და სრული წარმოების 5%). ენგურჰესმა 401 მილიონი კილოვატსაათი გამოიმუშავა, რაც მარეგულირებელი ჰესების მიერ გენერირებული ელექტროენერჯიის 66%-ს და სრული წარმოების 30%-ს შეადგენს (დიაგრამა 5).

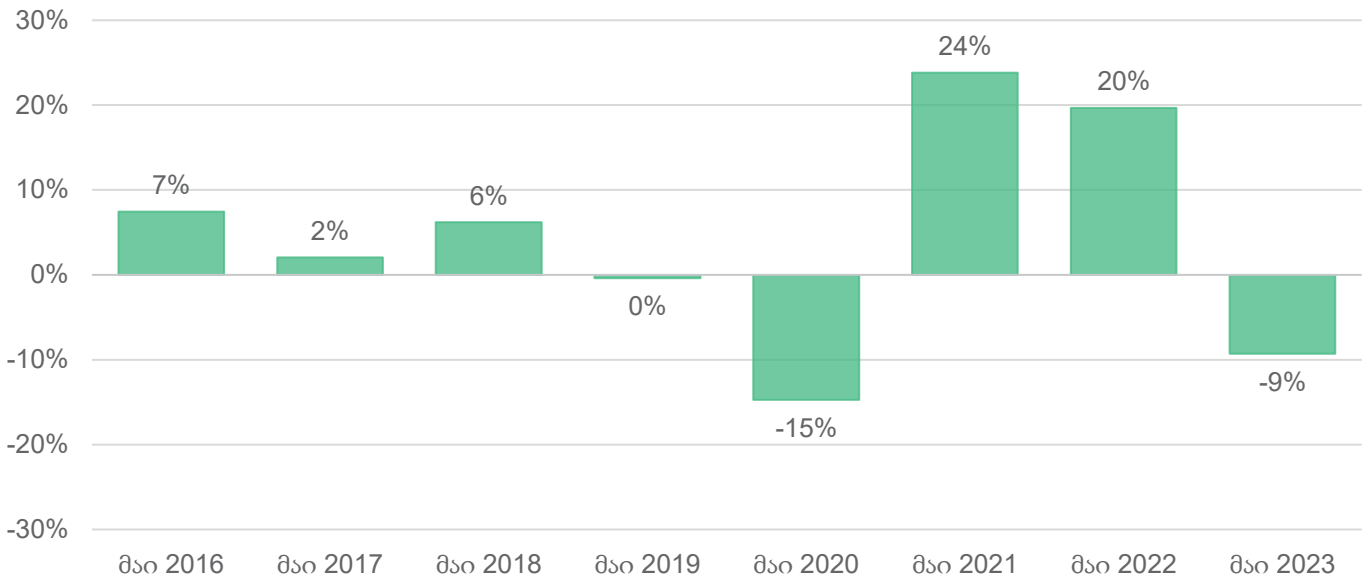
დიაგრამა 5 - ენგურისა და ვარდნილის წილი სრულ გამომუშავებაში

წყარო: ესკო

საერთო ჯამში, სრული გამომუშავება 2022 წლის მაისთან შედარებით 9%-ით შემცირდა (დიაგრამა 6).

დიაგრამა 6 - გამომუშავების ზრდა (% წ/წ)

წყარო: ესკო

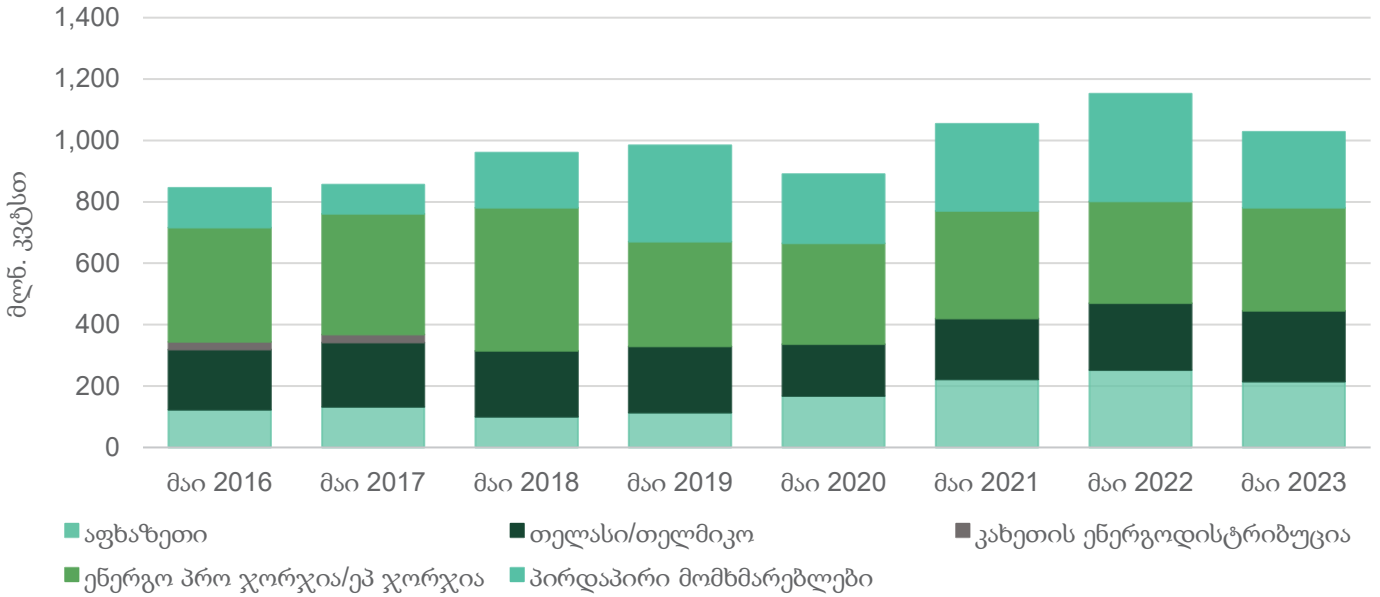
ელექტროენერჯიაზე მოთხოვნა შემდეგნაირად გადანაწილდა: ენერგო-პრო ჯორჯია/ეპ ჯორჯია¹ (32% – 335 მილიონი კილოვატსაათი), აფხაზეთი (21% – 215 მილიონი კილოვატსაათი), თელასი/თელმიკო² (22% – 230 მილიონი კილოვატსაათი) და პირდაპირი მომხმარებლები (24% – 248 მილიონი კილოვატსაათი) (დიაგრამა 7). მოთხოვნა აფხაზეთისგან და პირდაპირი მომხმარებლებისგან შემცირდა, შესაბამისად, 15%-ით და 29%-ით ხოლო თელასი/თელმიკოსგან და ენერგო-პრო ჯორჯიასგან, შესაბამისად, 6%-ითა და 1%-ით გაიზარდა, 2022 წლის მაისთან შედარებით. საერთო ჯამში, 2023 წლის მაისში ელექტროენერჯის მოხმარებამ წლიურად 11%-ით ნაკლები შეადგინა 2022 წლის მაისის მოხმარებასთან შედარებით (დიაგრამა 8).

¹ ენერგო-პრო ჯორჯიამ 2017 წლის სექტემბერში კახეთი ენერჯი დისტრიბუშენი შეიძინა.

² 2021 წლის ივლისიდან, ელექტროენერჯის ბაზრის ახალი მოდელის შემოღების შემდეგ, განაწილებისა და საბოლოო მიწოდების ფუნქციები

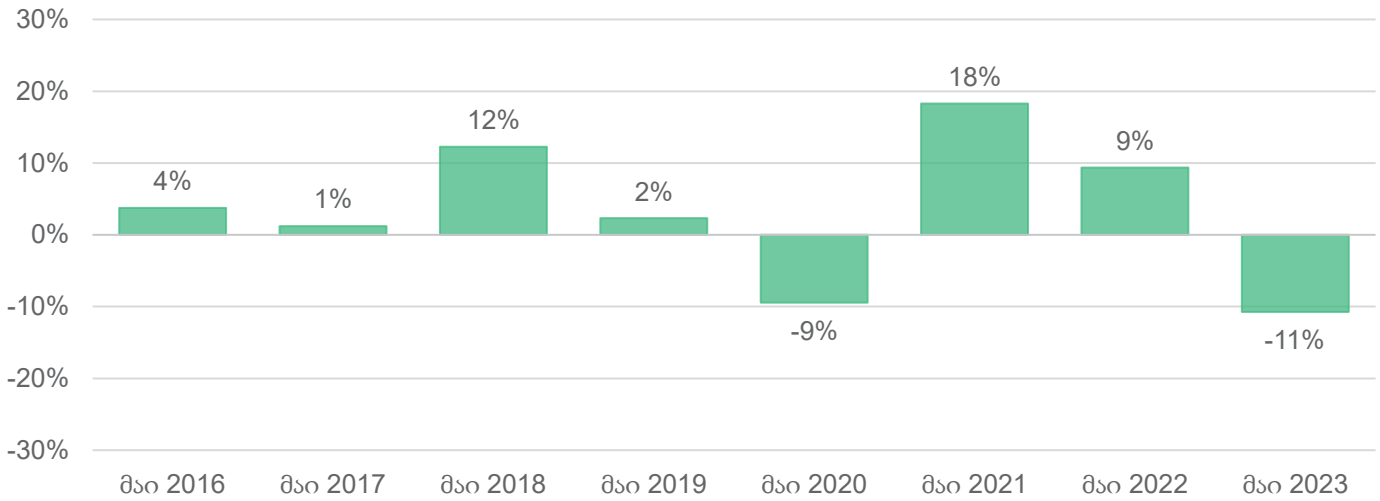
გაიმიჯნა. შედეგად, მივიღეთ სამი ტიპის მოთამაშე ბაზარზე: განაწილების ლიცენზიანტები - განაწილებაზე და განაწილებისას არსებულ დანაკარგზე პასუხისმგებლები; უნივერსალური სერვისის მიმწოდებლები - საყოფაცხოვრებო სექტორისა და მცირე კომპანიების მომარაგებაზე პასუხისმგებლები; და საჯარო სერვისის მიმწოდებლები - საშუალო და მსხვილი კომპანიების მომარაგებაზე პასუხისმგებლები. ამჟამად ენერგო-პრო ჯორჯია და თელასი ანაწილებენ ელექტროენერჯიას, ხოლო ეპ ჯორჯია და თელმიკო მათ გამოეყვნენ და ორივე გახდა უნივერსალური და საჯარო სერვისის მიმწოდებელი.

დიაგრამა 7 - ელექტროენერჯის მოხმარება მომხმარებლის ტიპის მიხედვით

წყარო: ესკო

დიაგრამა 8 - ელექტროენერჯის მოხმარების ზრდა (% წ/წ)

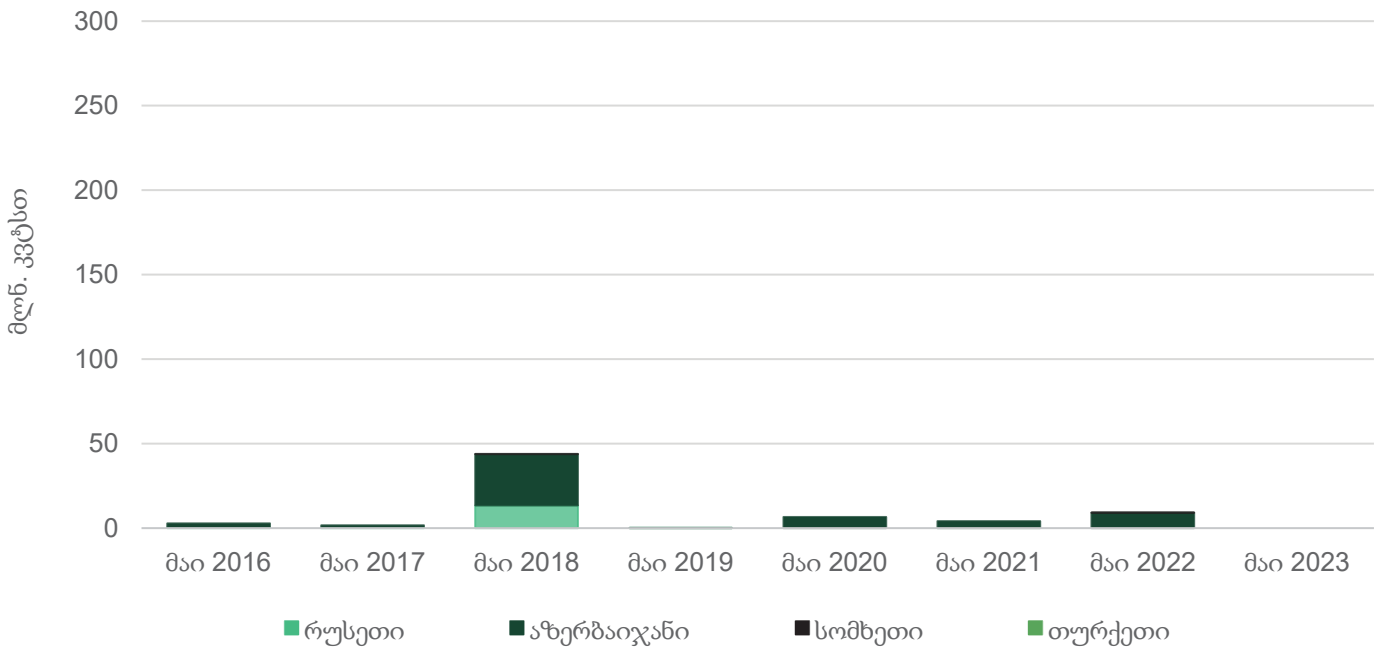

წყარო: ესკო

2023 წლის მაისში საქართველოს იმპორტი არ განუხორციელებია (მაშინ, როცა 2022 წლის მაისში 9 მილიონი კილოვატსაათის იმპორტი განხორციელდა) (დიაგრამა 9). 2023 წლის აპრილში საქართველოდან 248 მილიონი კილოვატსაათის ექსპორტი განხორციელდა (2022 წლის მაისში 269 მილიონი კილოვატსაათის ექსპორტი განხორციელდა) (დიაგრამა 10). ექსპორტის თითქმის 100% თურქეთში გავიდა, უმნიშვნელო რაოდენობის ექსპორტი განხორციელდა ასევე რუსეთში (2022 წლის მაისში ექსპორტის 81% გავიდა თურქეთში, 3% აზერბაიჯანში და 34% სომხეთში). 2023 წლის მაისში განხორციელდა 65 მილიონი კილოვატსაათის ტრანზიტი რუსეთიდან თურქეთში (2022 წლის მაისში ტრანზიტი არ განხორციელებულა).

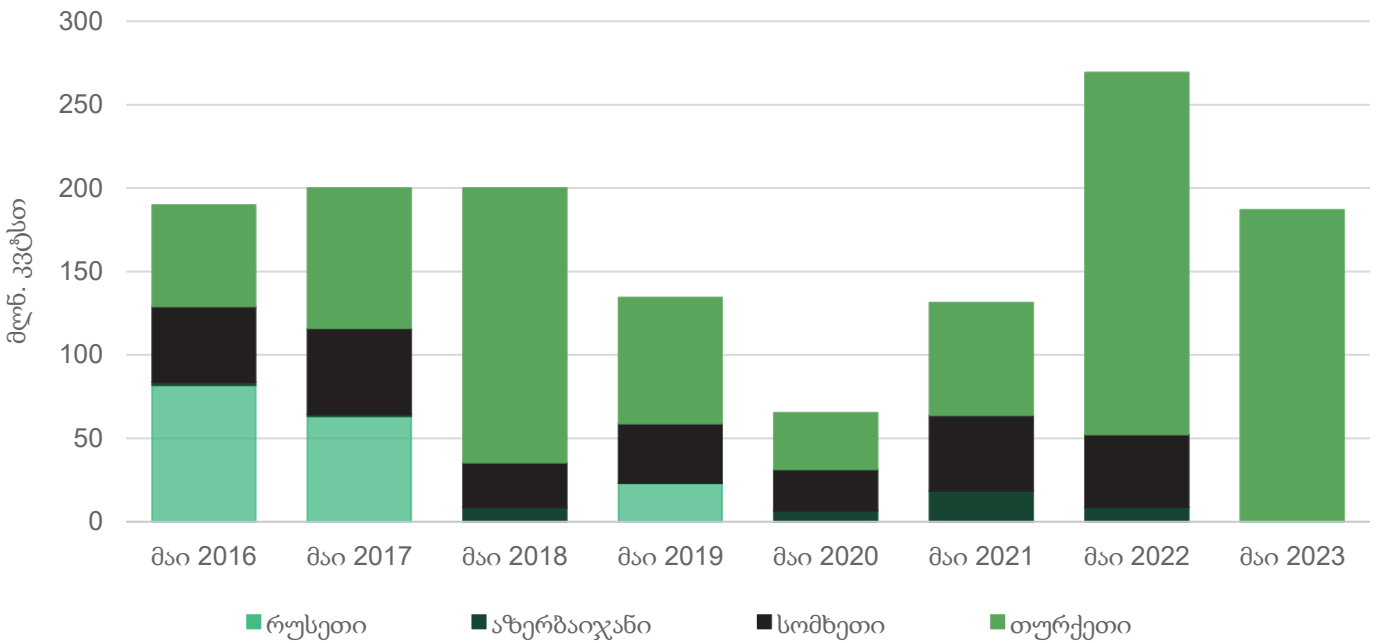
2023 წლის მაისში იმპორტი 100%-ით შემცირდა 2022 წლის მაისთან შედარებით, ხოლო ექსპორტი 8%-ით შემცირდა.

დიაგრამა 9 - იმპორტი წლების მიხედვით

წყარო: ესკო

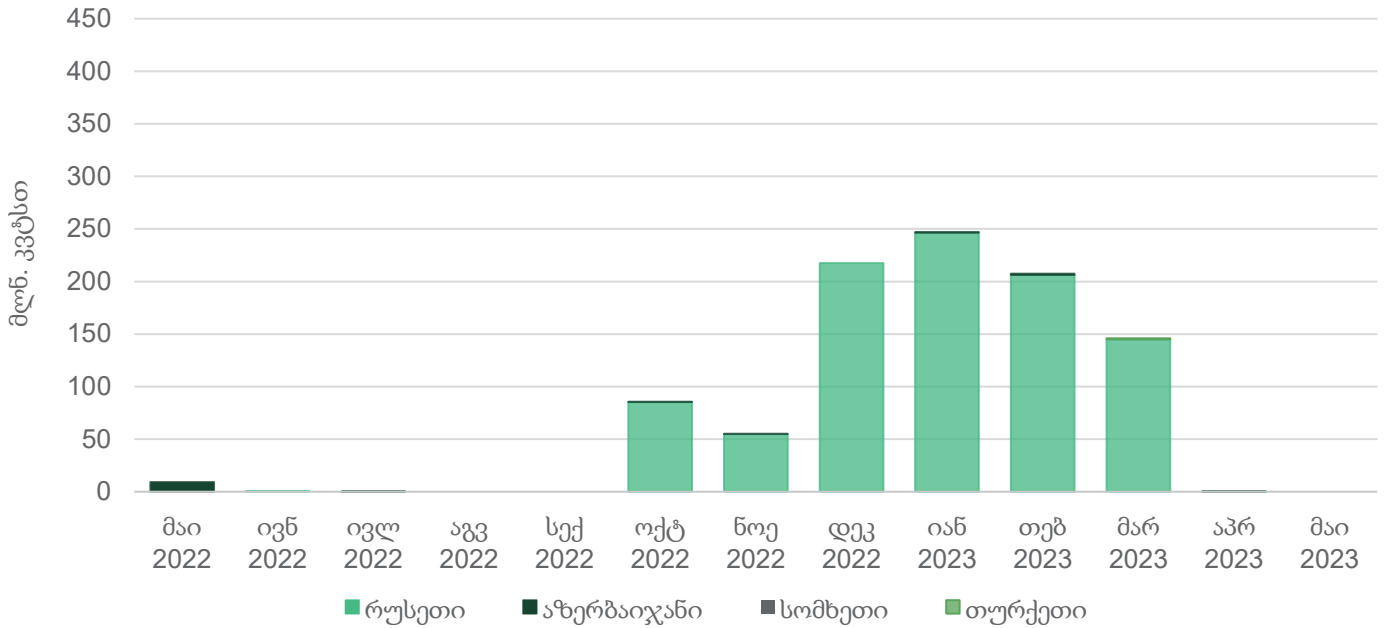
დიაგრამა 10 - ექსპორტი წლების მიხედვით

წყარო: ესკო

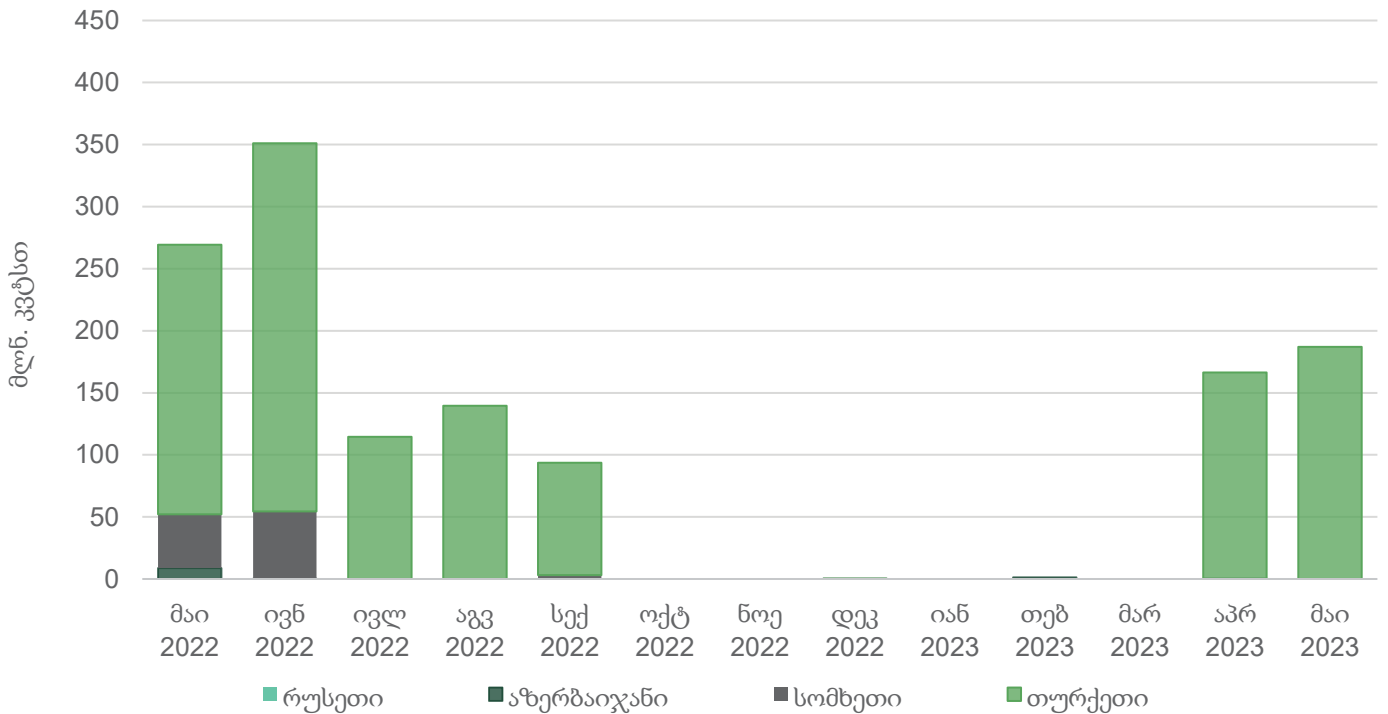
2023 წლის მაისში იმპორტი 100%-ით შემცირდა 2023 წლის აპრილთან შედარებით (დიაგრამა 11). 2023 წლის მაისში ექსპორტი 49%-ით გაიზარდა 2023 წლის აპრილთან შედარებით (დიაგრამა 12).

დიაგრამა 11 - იმპორტი თვეების მიხედვით

წყარო: ესკო

დიაგრამა 12 - ექსპორტი თვეების მიხედვით

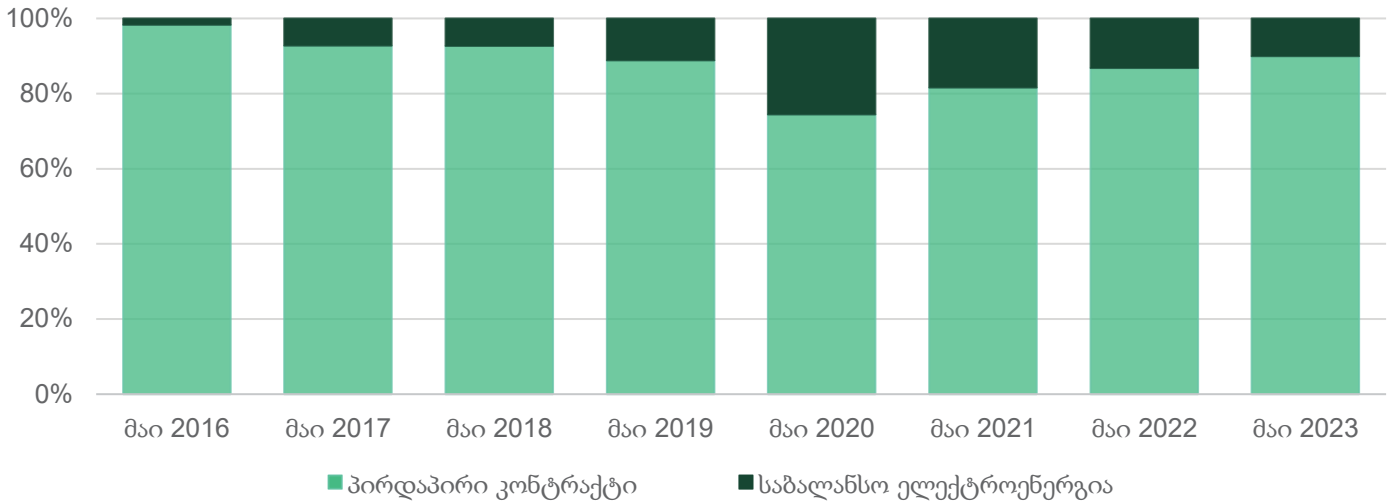

წყარო: ესკო

1. საბაზრო ოპერაციები

2023 წლის მაისში, ადგილობრივ ბაზარზე გაყიდული ელექტროენერჯის 90% პირდაპირი კონტრაქტების მეშვეობით გაიყიდა. დარჩენილი 10% კი – საბალანსო ელექტროენერჯის სახით (დიაგრამა 13).

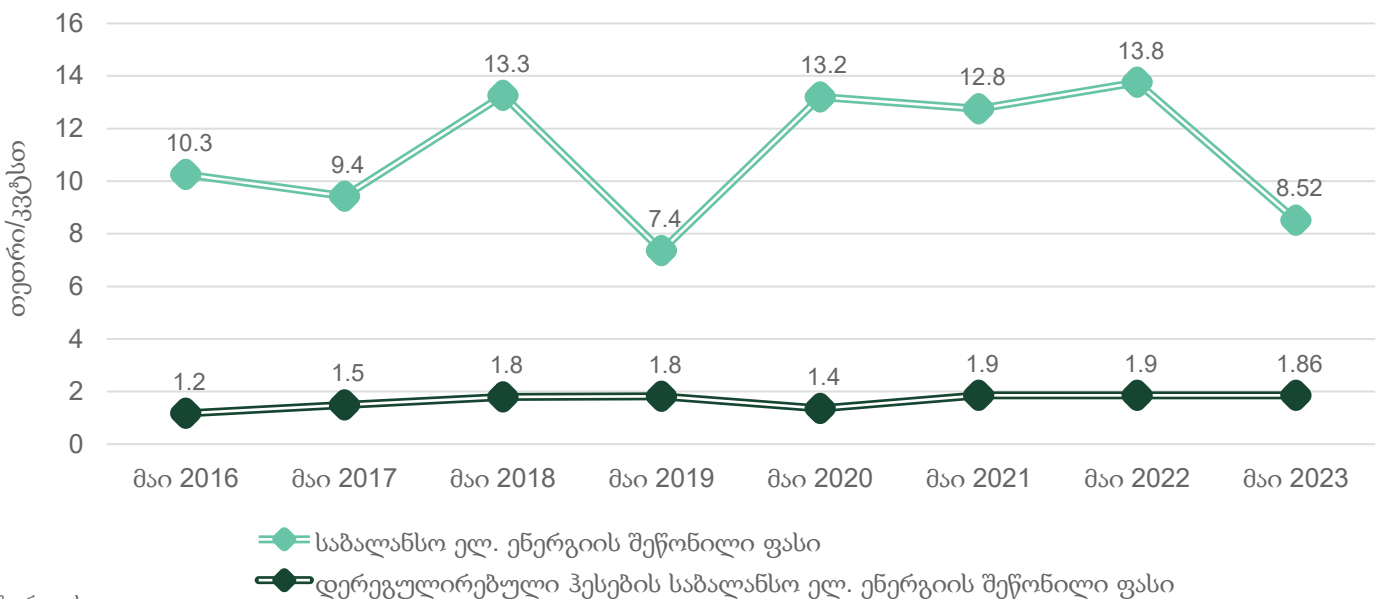
დიაგრამა 13 - შესყიდულ/გაყიდულ ელექტროენერჯიაში პირდაპირი კონტრაქტებისა და საბალანსო ელექტროენერჯის წილი

წყარო: ესკო

2023 წლის მაისში, საბალანსო ელექტროენერჯის შეწონილი საშუალო ფასი იყო 8.52 თეთრი კილოვატსაათზე, რაც წლიური კლების 38%-ს შეესაბამება 2022 წლის მაისთან შედარებით. რაც შეეხება საშუალო შეწონილ ფასს დერეგულირებული (მცირე სიმძლავრის) ჰესებისთვის, ის 1.86 თეთრს შეადგენდა კილოვატსაათზე, რაც 2022 წლის მაისის მონაცემის ტოლია (დიაგრამა 14).

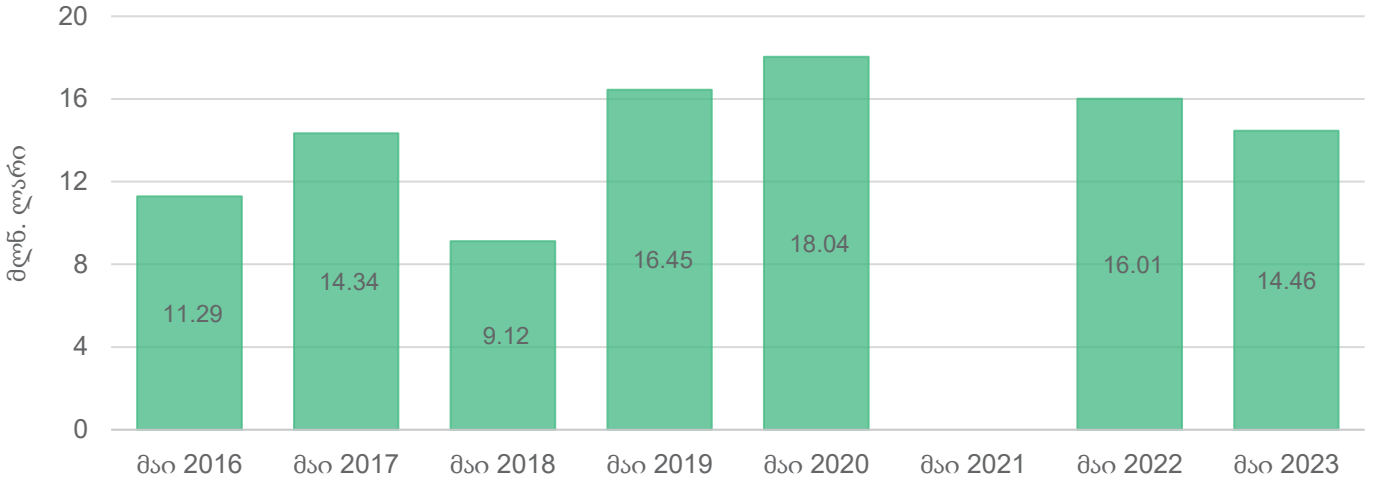
დიაგრამა 14 - საბალანსო ელექტროენერჯის ფასების შეწონილი საშუალო და დერეგულირებული ჰესების ფასის შეწონილი საშუალო

წყარო: ესკო

2023 წლის მაისში გარანტირებული სიმძლავრის ჯამური ხარჯი, დაახლოებით, 14.46 მილიონი ლარი იყო, რაც 2022 წლის მაისის მონაცემზე 10%-ით ნაკლებია (დიაგრამა 15).

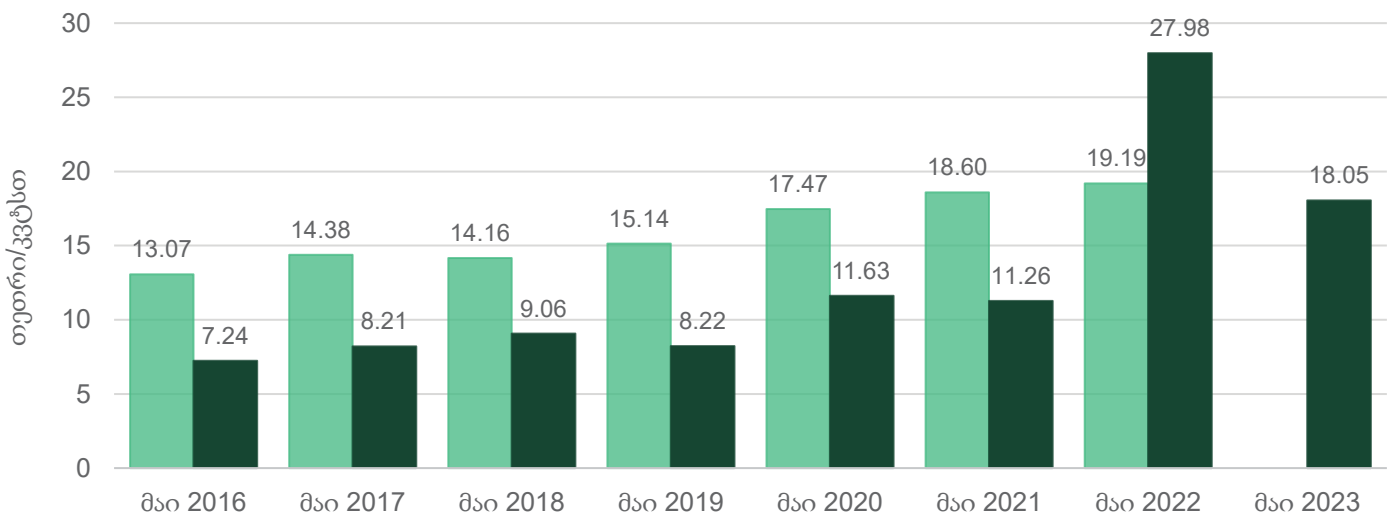
დიაგრამა 15 - გარანტირებული სიმძლავრის ხარჯი

წყარო: ესკო

2023 წლის მაისში ელექტროენერჯის იმპორტის არ განხორციელებულა (დიაგრამა 16). 2023 წლის მაისში ელექტროენერჯის ექსპორტის ფასი 7.12 ცენტი, ან 18.05 თეთრი იყო (დიაგრამა 16). ეს წარმოადგენს დოლარში ფასის 25%-იან, ხოლო ლარში - 36%-იან კლებას (2022 წლის მაისში ფასები 9.47 ცენტი, ან 28.13 თეთრი იყო კილოვატსაათზე) (დიაგრამა 16). 2023-ის აპრილთან შედარებით ექსპორტის ფასი 3%-ით შემცირდა როგორც დოლარში, ასევე ლარში (2023 წლის აპრილში ფასები 7.36 ცენტი, ან 18.58 თეთრი იყო).

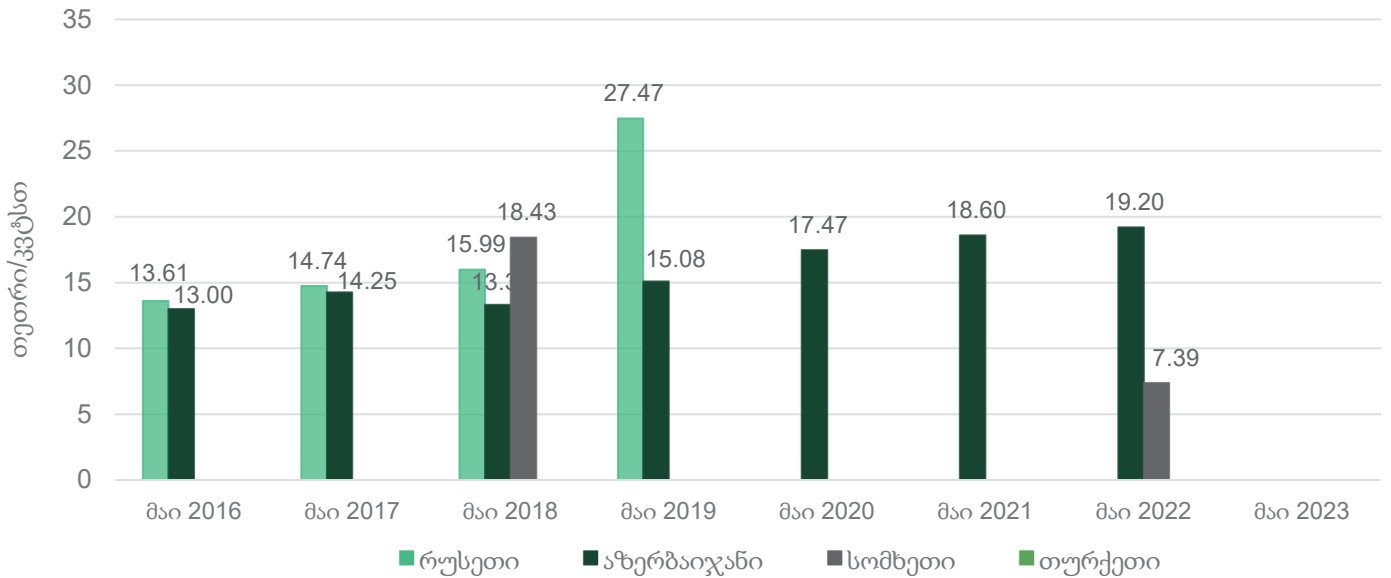
დიაგრამა 16 - იმპორტისა და ექსპორტის ფასები

წყარო: ესკო

2023 წლის მაისში, ელექტროენერჯის იმპორტი არ განხორციელებულა (დიაგრამა 17).

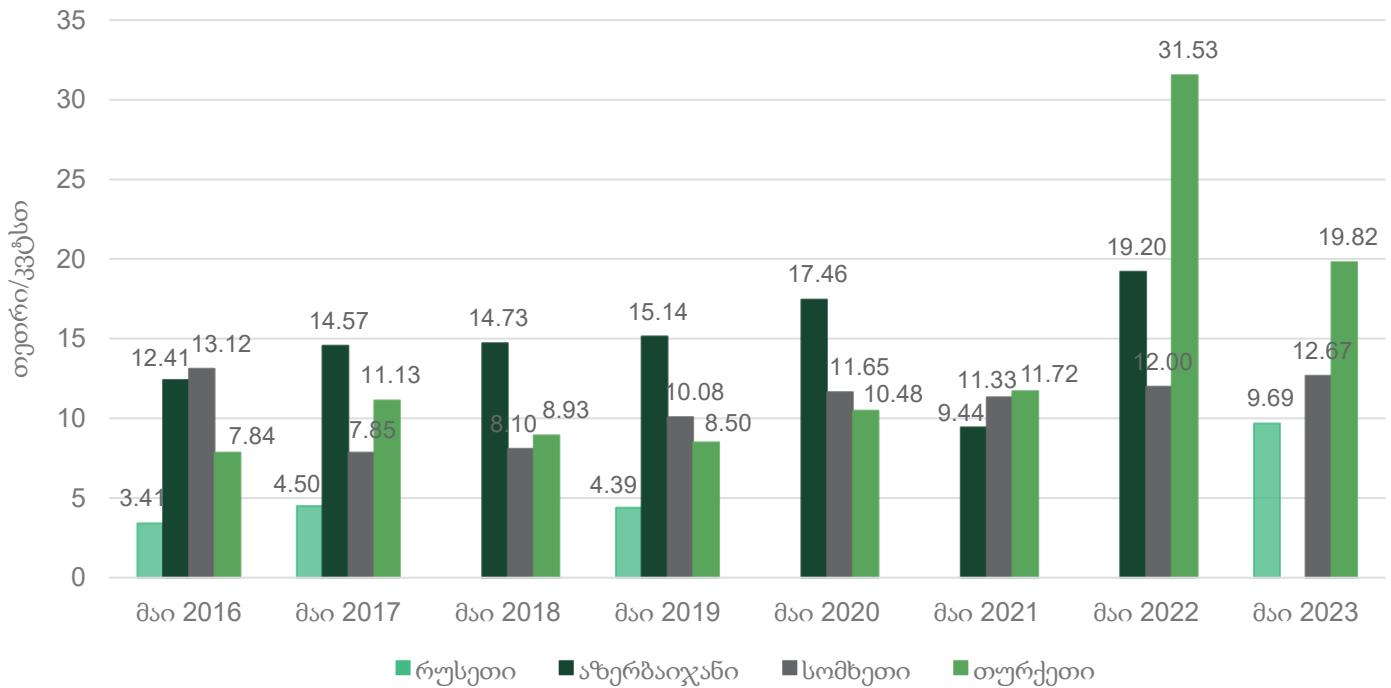
დიაგრამა 17 - იმპორტის ფასები ქვეყნების მიხედვით

წყარო: ესკო/საქსტატი

2023 წლის მაისში ელექტროენერჯის ექსპორტის ფასი რუსეთში, სომხეთსა და თურქეთში, შესაბამისად, 3.82 ცენტს, ან 9.69 თეთრს, 5 ცენტს, ან 12.67 თეთრს და 7.82 ცენტს, ან 19.82 თეთრს შეადგენდა კილოვატსაათზე (დიაგრამა 18).

დიაგრამა 18 - ექსპორტის ფასები ქვეყნების მიხედვით

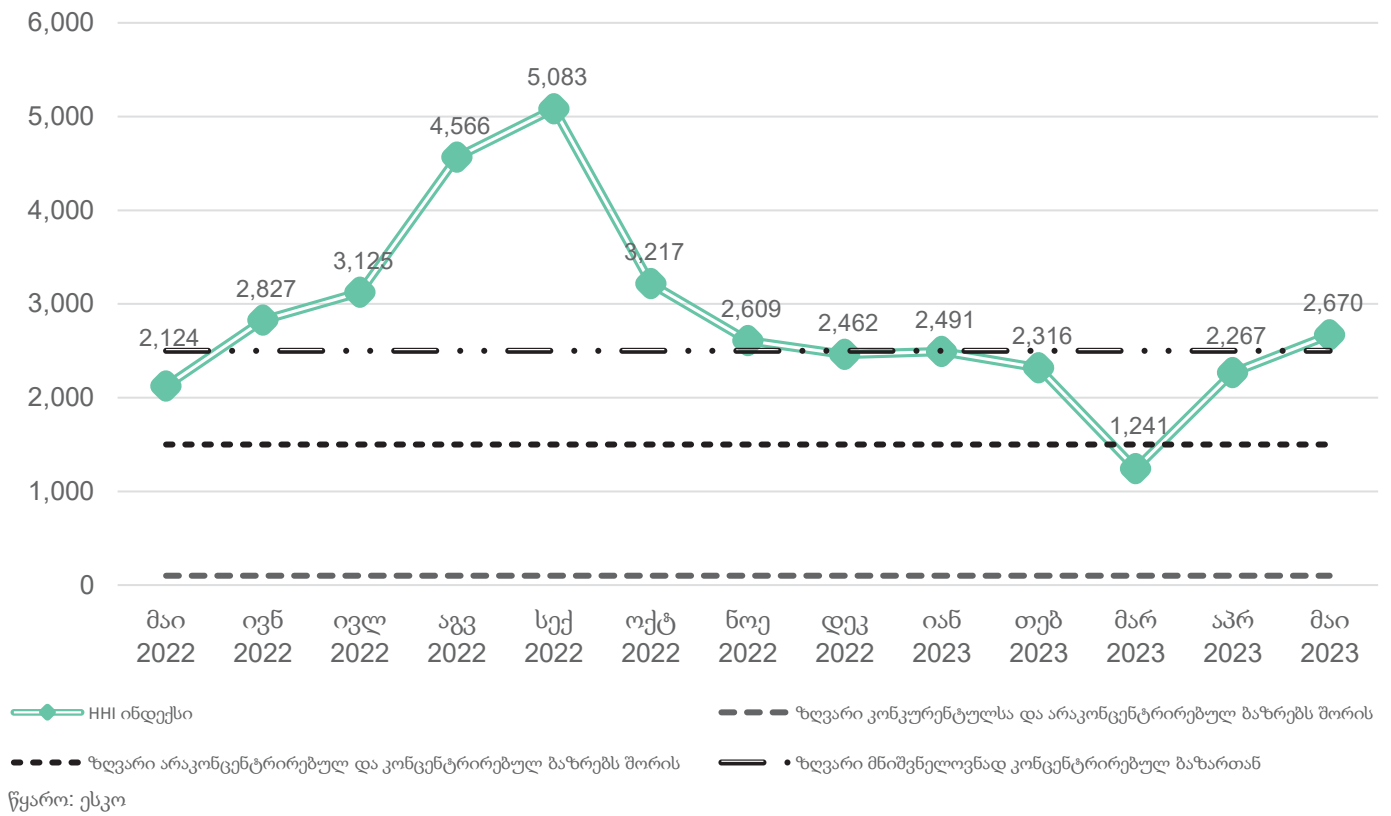

წყარო: ესკო/საქსტატი

2. ბაზრის კონცენტრაცია

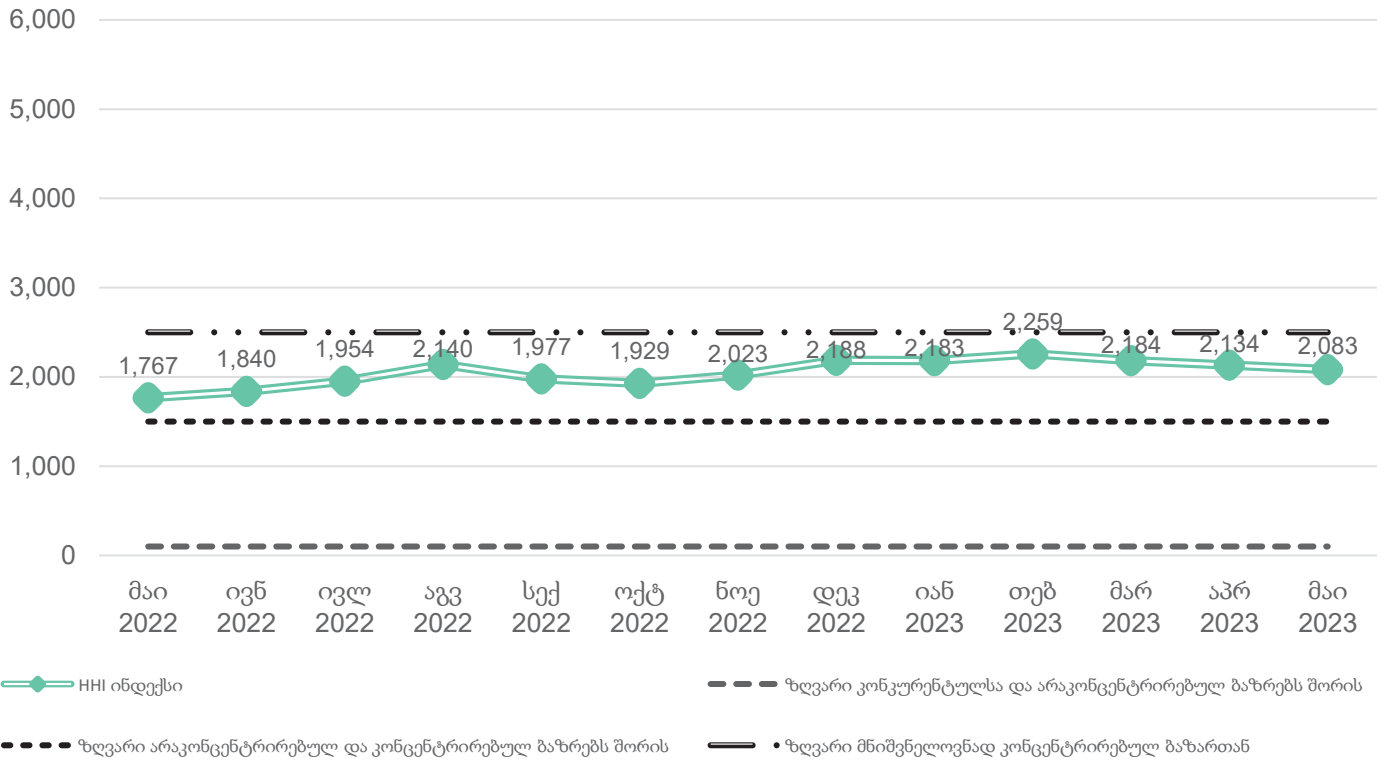
დაბოლოს, ვიყენებთ ჰირშმან-ჰერფინდალის (HHI) ბაზრის კონცენტრაციის ინდექსს იმის შესაფასებლად, თუ რამდენად კონკურენტუნარიანი იყო წლის განმავლობაში ბაზარზე ენერჯის გამომუშავებისა და მოხმარების სეგმენტები. 2023 წლის მაისში, საქართველოს ელექტროენერჯის გამომუშავების ბაზარი მნიშვნელოვნად კონცენტრირებული ბაზრის ზღვარს ასცდა და HHI ინდექსი 2,670 ერთეულს გაუტოლდა (დიაგრამა 19). აღნიშნული კი 2022 წლის მაისის მონაცემზე (HHI 2,124 ერთეული) და 2023 წლის აპრილის მაჩვენებელზე (HHI 2,267 ერთეული) მაღალია. რაც შეეხება მოხმარების სეგმენტს, 2023 წლის მაისში HHI მოხმარების ინდექსი მნიშვნელოვნად კონცენტრირებული ბაზრის ზღვარზე დაბლა შენარჩუნდა და მაჩვენებელი 2,083 ერთეულს გაუტოლდა (2022 წლის მაისის მაჩვენებელზე (1,767) მაღალი და 2023 წლის აპრილის მაჩვენებელზე (2,134) დაბალი). რეალურად, 2020 წლის სექტემბერი ბოლო თვე იყო, როდესაც ინდექსის ნიშნული მაღალკონცენტრირებული ბაზრის ზღვარზე მაღალი იყო, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ბაზარზე კონკურენცია იზრდება. (დიაგრამა 20).

დიაგრამა 19 - ჰირშმან-ჰერფინდალის ინდექსი ენერჯის გამომუშავებისთვის

დიაგრამა 20

- ჰირშმან-ჰერფინდალის ინდექსი ენერჯის მოხმარებისთვის

წყარო: ესკო